

**PLAYING PIANO AS A PROFILE SUBJECT AT THE UNIVERSITY
WITH THE ARTISTIC FOCUS**

**HRA NA KLAVÍRI AKO PROFILOVÝ PREDMET NA VYSOKEJ ŠKOLE
UMELECKÉHO ZAMERANIA**

doc. Jana Škvarková, ArtD.

Fakulta múzických umení Akadémie umení v Banskej Bystrici, Slovakia

ABSTRACT

The main idea of the article is the concept of the subject: Playing piano. It is a profile teaching subject and falls into a category of practically focused subjects in the accredited study program Interpreting Art at the Faculty of Music Arts of the Academy of Arts in Banská Bystrica. The aim of the article is to outline the content and the program of teaching the subject with the intentions of creative-humanistic education and with an emphasis on the art of music. We will outline the basic identification data of the subject, mission and goals, teaching system and strategy, interdisciplinary relationships, content and time schedule of the curriculum, control system and in the end; we will define the profile of the graduate student of the study program.

Key words: piano playing, teaching strategy, content of the curriculum, specialization of the study program, graduate profile

ABSTRAKT

Predmetom príspevku je koncepcia predmetu Hra na klavíri. Je profilovým vyučovacím predmetom a spadá do časti prakticky zameraných predmetov v akreditovanom študijnom programe Interpretačné umenie na Fakulte múzických umení Akadémie umení v Banskej Bystrici. Cieľom príspevku je načrtnúť náplň a program výučby predmetu v intenciách tvorivo-humanistickej výchovy so dôrazom na hudobné umenie. Načrtneme základné identifikačné údaje predmetu, poslanie a ciele, systém a stratégiu výučby, medzipredmetové vzťahy, obsahový a časový rozpis učiva, systém kontroly a v závere vymedzíme profil absolventa študijného programu.

Kľúčové slová: hra na klavíri, stratégia výučby, náplň učiva, špecializácia študijného programu, profil absolventa

Koncepcia predmetu Hra na klavíri na Fakulte múzických umení Akadémie umení v Banskej Bystrici vychádza z determinánt umeleckého zamerania obsahu predmetu a vytýčených cieľov v rámci komplexnej koncepcie plánu. Obsahom predmetu je súbor poznatkov, zručností a návykov, ktorých mieru a závažnosť určuje v rámci individuálnej prípravy pedagóg. V praktickom usmerňovaní sa využíva spôsob interakcie, pričom základným kritériom je uplatnenie vybraných vyučovacích metód v súvislosti s individuálnym charakterom prístupu, čo je základný a silný znakový profilujúci symbol. Metódami myslíme systematické

a zámerné spôsoby práce na hudobnom diele, ktoré smerujú k cieľu voľbou špeciálnych prostriedkov.

Cieľom špecializácie hry na klavíri v rámci akreditovaného študijného programu je príprava absolventov k usmerňovaniu a realizovaniu umelecko-estetického procesu na úrovni vyspelého umelca a v duchu tvorivo-humanistickej výchovy a vzdelávania. Tvorivo-humanistická vzdelanostná koncepcia smeruje k osobnostnému rastu študenta. Rozvíja jeho kreativitu, divergentné myslenie a pripraví ho na kooperatívne učenie sa v rámci celostného edukačného procesu. Kreuje profil absolventa od základných umeleckých princípov až po vyspelé názorové spektrum interpretácie hudobného diela. Štúdium rozvíja hudobno-umelecké poznatky a zručnosti v širších súvislostiach, ktoré sú podporené teoretickými vedomosťami ako nevyhnutnými atribútmi v súvislosti s komplexnosťou umeleckého vzdelania.

Komplexnosť umeleckých vzdelanostných výstupov dopĺňujú predmety súvisiace s hudobno-teoretickými, hudobno-historickými, hudobno-estetickými a psychologickými poznatkami. Ich obsah tvoria aktuálne i vývojom overené disciplíny, nevyhnutné pre vytváranie celostného profilu absolventa vysokej umeleckej školy.

Štúdium hry na klavíri je zamerané na interpretačné umenie. Kľúčový predmet jadra štúdia - Hra na klavíri - je doplnený ďalšími dôležitými predmetmi praktického a teoreticko-praktického zamerania. K tým najdôležitejším patrí Interpretačný seminár, ktorý sa zameriava na problematiku interpretácie jednotlivých štýlových období, žánrov a v neposlednom rade ponúka priestor na umeleckú prezentáciu študentov, tvorivé diskusie o problematike interpretačných stvárnení a postupov. Ide o prehĺbovanie zručností v rovine tvorivej, intelektuálnej a komunikačnej. V predmetnej oblasti je možné rozvíjať i zručnosti a návyky IKT technológií.

Štúdium hry na klavíri vhodne dopĺňajú predmety praktického zamerania, akým je komorná hra, štúdium repertoáru pri klavíri, vedenie klavírnej spolupráce a mnohé ďalšie, ktoré si študenti majú možnosť navoliť aj v rámci voliteľných predmetov. Ich obsah je zameraný na rozvíjanie hudobno-umeleckých schopností, zručností a tvorivého osvojovania sa hudobného umenia. Majú schopnosť sprostredkovať hudobné umenie aj prostredníctvom multikultúrnej, integratívnej umeleckej výchovy a komunikácie v umeleckom procese.

Vytýčené ciele, ktoré sú základom predmetu v rámci komplexnej koncepcie vychádzajú z plánu činnosti zameraného na umeleckú profiláciu absolventa. Metódu, ktorú určuje predovšetkým profilácia, vymedzujeme ako systematické a zámerné spôsoby práce na hudobnom diele, ktoré smerujú k cieľu voľbou špeciálnych tvorivých prostriedkov. Úloha v koncepcii predmetu vystupuje ako základný element procesu a znakový symbol problému. V predmete má silný individuálny charakter. Obsahom predmetu je súbor poznatkov, zručností a návykov, ktorých mieru a závažnosť určí pedagóg. Vychádzajú z individuálnych schopností a zručností študenta.

Individuálne vyučovanie považujeme za východiskovú pozíciu pre umeleckú hudobnú činnosť, vrátane jej využitia v budúcej umeleckej praxi, prípadne v pedagogickej činnosti. Takto tvorivo zameraná výchova umelca zabezpečuje zároveň aj estetickú a emocionálnu výchovu jednotlivca. Prostredníctvom praxe sa prehĺbujú ďalšie vedomosti z oblasti hudobnej literatúry, skladateľských osobností v kontexte s dejinami hudobného nástroja, pri identifikácii hudobných slohov, žánrov a pod. K ďalším prioritám umeleckej výchovy patrí kultivovanie osobnosti študenta, ktorá má korene v rozvíjaní a zdokonaľovaní tvorivého procesu aj v oblasti

schopnosti vytvárať si vlastný názor na problém a adekvátne ho verbálne prezentovať. Dôležitým momentom procesu je osobný vzťah pedagóg - študent. Vytvára sa tu priestor na zavádzanie kombinovaných metód štúdia, ktorých miera závisí od pripravenosti študenta na rolu umeleckého stvárnenia hudby. Môžeme sa tu stretnúť s nerovnomerným zapojením študentov do tvorivej činnosti, ktorá môže mať príčiny v ich nízkej produktivite tvorivosti či už pre neochotu, vyťaženosť alebo nízku mieru talentu jednotlivca. Nízka produktivita sa môže objaviť aj ako následok nedostatočných podnetov zo strany pedagóga. Úskalí vo vzťahu pedagóg - študent v individuálnom prístupe vyučovania môže byť viacero. Stagnácia pri nedostatočnom rozvíjaní získaných zručností je prirodzená, preto z pohľadu pedagóga je nutná okamžitá reakcia na prípadnú nedostatočnú väzbu zo strany študenta, jej príčinnú analýzu a následné vyvodenie záverov. Vyučovanie umenia na vysokej škole vychádza predovšetkým z dialógu medzi "aktérmi" procesu, i keď práve individuálny proces umožňuje priame, ciele pôsobenie pedagóga na základné atribúty hry na hudobnom nástroji. Zabezpečujú sa tým postupné, životaschopné zručnosti, ktoré v ďalšom procese slúžia k schopnostiam pochopenia a rozvoja samostatnej umeleckej činnosti. Tento proces má v dnešnom systéme štúdia na vysokej škole päťročný priestor na svoju realizáciu. Keďže umenie ako fenomén podlieha a vytvára sa o. i. aj na základe emocionálneho vkladu, proces vývoja na škole môže podliehať rôznym vývojovým krivkám. Nemusí mať svoj vždy ideálny vzostupný charakter. Dôležité však je eliminovať tieto nepriaznivé javy a čo najskôr, bez väčších strát záujmu študenta o umelecký vzdelávací proces, ich zastaviť.

Odporúčaný študijný plán spolu s plánom obsahovej náplne predmetu hra na klavíri sú zamerané na príležitosti postupného rozvoja umeleckých schopností jednotlivca. Obidva plány sú spracované na základe skúseností kriticky spracovať a vyhodnocovať vzájomné informácie pedagógov k výchove súčasného mladého umelca. Úroveň požiadaviek na FMU AU v súčasnosti zodpovedá vysokým kritériám profilácie absolventa v oblasti klavírneho umenia. Obsahová náplň sa dotýka všetkých hudobných štýlov, študent prechádza náročnými skladbami, ktoré zabezpečujú rast motoricko-technických požiadaviek. Zároveň ponúka široký priestor na špecializovaný výber repertoáru, ktorý dokáže podporiť charakteristické črty tvorivej činnosti študenta.

Hra na klavíri ako špecializácia študijného programu Interpretáčne umenie patrí do jadra programu s vysokou mierou kreditovej záťaže, s týždennou záťažou 2 vyučovacie hodiny. V základných atribútoch charakteristiky predmetu sa okrem už spomenutých identifikačných údajov premietajú aj všeobecne zamerané ciele a poslanie predmetu, systém a stratégia výučby, obsahový a časový rozpis štúdia, systém kontroly, významnú úlohu tvoria medzipredmetové vzťahy vyúsťujúce v syntetizujúci profil absolventa.

K všeobecným cieľom predmetu patrí samotný vzdelávací proces, ktorý umožňuje optimálny rozvoj jednotlivca v súlade s jeho individuálnymi schopnosťami a dispozíciami. Súčasťou procesu je stimulácia vlastných snáh študenta stať sa autentickou osobnosťou. Jedinečné postavenie predmetu pomáha nadobúdať zručnosti a návyky, rozvíjať schopnosti a záujmy mladého umelca.

Konkrétne ciele predmetu môžeme rozvrhnúť na cieľ:

- 1. personálny:** maximálne rozvinutie potenciálu študenta pre osobnostné zrenie na samostatnú a tvorivú umeleckú osobnosť,
- 2. sociálny:** rozvinutie zmyslu pre upevnenie záujmu o uchovanie národného dedičstva hudobného umenia a akceptovanie, empatia a tolerantnosť umeleckých a kultúrnych odlišností iných národov a národností,
- 3. profesijno-orientačný:** rozvinutie schopností k informovanému výberu svojho profesionálneho uplatnenia, podpora schopností samostatne spracovávať a kriticky vyhodnocovať informácie, dokázať verbálne zhodnotiť estetický zážitok na základe nadobudnutých zručností a vedomostí,
- 4. odborný umelecko-pedagogický:** rozvinutie umeleckých praktických i tvorivých zručností a nadobudnutie odborných umeleckých a pedagogických kompetencií orientovaných na sebazdokonaľovanie a sebarozvoj jednotlivca.

K základnému poslaniu predmetu Hra na klavíri je proces rozvoja osobnosti a hudobnosti jedinca, ktorý zahŕňa:

- kognitívne vzdelávanie (poznávanie)
- senzoricko-motorické vzdelávanie (vycvičovanie, koordinácia)
- rozvoj divergentného a konvergentného myslenia (rozvoj kreativity)
- afektívne vzdelávanie (citové, vôľové, snahové)

Konstruktívna stratégia vyučovania hry na klavíri by mala vychádzať z doterajších poznatkov a zručností študenta. Vyučovací proces je v ďalšom období charakteristický vlastnou aktivitou študenta, pričom pedagóg je v nezastupiteľnej úlohe konzultanta.

Pod stratégiou výučby rozumieme:

Metódy výučby: výkladovo-ilustratívna, formou demonštrácie, dialógu (analýza skladby), výkladu (objasnenie problémov, napr. ornamentika v baroku, artikulačná funkcia v klasicizme a pod.)

Sociálna forma: individuálna práca, skupinová (do procesu vstupujú predmety rozširujúce portfólio kompetencie absolventa - komorná hra, 4-ručná hra, klavírne duo)

Organizačná forma: cvičenie, príprava na súťaž, verejné vystúpenie, interpretačný seminár, domáca príprava (samostatnosť práce)

Materiálne prostriedky: videonahrávky, audionahrávky výkonu, internet

Koordinácia vyššie spomenutých medzipredmetových vzťahov je dôležitá pre vylepšenie zdokonaľovania vedomostí a vzťahových súvislostí medzi jednotlivými predmetmi. Nadobúdanie a rozširovanie praktických zručností a vedomostí kreuje umeleckú osobnosť a poskytuje vyšší level orientácie v danom odbore. K jadru študijného programu patrí teoreticko-praktický predmet Interpretačný seminár, prakticky zameraná Komorná hra zastúpená o.i. aj v predmetoch Štúdium repertoáru pri klavíri a Vedenie klavírnej spolupráce. Prirodzeným vyústením aplikácie predmetov orientovaných na komornú hru je osobitné zameranie v magisterskom štúdiu na špecializáciu Hra na klavíri - komorný smer. V súčasnosti je jedinou akreditovanou špecializáciou tohto zamerania na vysokých umeleckých školách u nás.

Výber repertoáru predmetu Hra na klavíri je základným princípom jeho obsahovej náplne. Študijný plán je zostavený podľa princípu všestranného vývoja klaviristu. Sleduje

komplexnosť nadobúdania zručností a vedomostí v oblasti nástrojovej hry, pričom sa odvíja od individuálnych schopností jednotlivca za predpokladu získania vysokej úrovne zručností hry už na strednej škole. Zameranie výberu skladieb vychádza zo základnej štruktúry štýlových období tak, aby sa študent stretol s profilujúcimi kompozíciami, ktoré tvoria oporné body histórie vývoja hry na klavíri. Na jednej strane vyžaduje konkrétne skladby, výber z cyklov, zameranie na slovenskú klavírnú literatúru a pod., na strane druhej ponúka široký diapazón individuálneho výberu, ktorý sleduje nielen cieľ zdokonalenia sa v hre na klavíri, ale aj získania vedomostí o nových, prípadne menej skladbách minulosti i súčasnosti.

Náplň predmetu predpokladá systematickú prípravu na vyučovacie hodiny. Miera prípravy študenta je individuálna, môže mať kolísavý charakter. Práca vysokoškolského pedagóga preto vyžaduje vysokú mieru flexibility spojenú so schopnosťou momentálneho riešenia problému. Jeho vedomosti a skúsenosti musia byť širokospektrálne, vrátane schopnosti viesť tvorivý dialóg so študentom.

Všetky nadobudnuté skúsenosti, zručnosti a vedomosti, ktoré poskytuje súčasná vysoká umelecká škola dnešným študentom tvoria komplex tvorivých poznatkov, ktorý môžeme zhrnúť pod pojem profil absolventa. Je založený na kľúčových spôsobilostiach, ktoré vychádzajú zo súčasného interpretačného umenia, umeleckej pedagogiky a teoretických disciplín. Ide o súlad úrovne zručností, schopností a vedomostí získaných na škole a ich následnú aplikáciu uplatnenia sa absolventa na trhu práce v súlade s jeho predpokladmi. Profil absolventa predpokladá odbornú vzdelanosť, ako komplex znalostí a vedomostí, schopností, osobných čŕt a iných dispozícií, individuálnu i všeobecnú vzdelanosť. Predstavuje komplex skúseností, ktoré jednotlivcovi umožňujú poznávať, konať, hodnotiť a porozumieť. Špecifické spôsobilosti študenta umeleckej školy sa formujú na základe odborného i pedagogického pôsobenia, osobnej, samostatnej praktickej činnosti, ktoré sú uplatniteľné v praxi.

Spôsobilosti absolventa predstavujú:

- **umeleckú tvorbu interpretácie, schopnosti** vnímať a chápať umenie a kultúru, odborne sa vyjadrovať v umeleckej oblasti, profesionálne hodnotiť a analyzovať hudobné dielo,
- uvedomovať si význam umenia a kultúrnej komunikácie vo svojom živote a v živote celej spoločnosti, ceniť si a rešpektovať hudobné umenie, kultúrne a historické tradície,
- mať povedomie vlastnej kultúrnej identity,
- zaujímať sa o kultúrne dedičstvo svojho regiónu, národa a štátu a zoznamovať sa s kultúrou iných národov a regiónov, tolerovať hodnoty iných kultúr
- porozumieť súčasnej hudobnej a kultúrnej tvorbe,
- uplatňovať kritické myslenie voči mediálnej ponuke a iným súčasným umelecko-kultúrnym procesom,
- získavať schopnosť kreatívneho vyjadrovania myšlienok, skúseností a emócií
- schopnosť verbálne vyjadrovať svoje estetické zážitky z vnímania a tvorby hudobných diel,
- dokázať sa orientovať v hudobných druhoch a štýloch a determinovať ich hlavné vyjadrovacie prostriedky,
- chápať význam estetických faktorov umeleckej činnosti v každodennom živote.

Záverom môžeme konštatovať, že predmet Hra na klavíri v študijnom programe Interpretačné umenie relevantne prispieva k zefektívneniu prípravy mladých umelcov. Tým, že je zameraný na komplexnosť hudobného vývoja študenta, kladie interpreta vysoké nároky v oblasti psychickej i fyzickej. V procese vyučovania hry na klavíri sa nestačí spoliehať len na vrodené schopnosti a intuíciu. K výchove klaviristu je dôležitá i cielene premyslená stratégia rácia. Hudobná interpretácia v akejkolvek forme je okamihom individuálnej práce hudobníka. Je jedinečná a pozitívne prispieva k zefektívneniu prípravy študentov v intenciách tvorivo-humanistickej výchovy.

Contact

doc. Jana Škvarková, ArtD.

Fakulta múzických umení Akadémie umení v Banskej Bystrici, Slovakia

skvarkova@aku.sk